

OKOLICZNOŚCI UCHWALENIA KONSTYTUCJI 3 MAJA

Bartłomiej Olek kl 6d

Król, który dążył do reform i naprawy Rzeczypospolitej

Z osobistym poparciem Katarzyny II i przy wojskowej interwencji Rosji, Stanisław Poniatowski na sejmie elekcyjnym w 1764 r. został wybrany na króla i przyjął imię Stanisław August. Wbrew oczekiwaniom cesarzowej, usiłował zmodernizować i wzmocnić znajdującą się w trudnej sytuacji politycznej Rzeczpospolitą. Rozpoczął realizację programu Familii, czyli wzmocnienia władzy królewskiej i reformy ustroju państwa.

- *1765r. założył w Warszawie Szkołę Rycerską mającą kształcić przyszłych kadetów.

- *1765r. założył w Warszawie Teatr Narodowy.

- *1770r. organizował obiady czwartkowe intelektualistów polskich.

- *Na jego wniosek została powołana Komisja Edukacji Narodowej 14 października 1773r.

- *Założył zespół pałacowo-ogrodowy w Łazienkach.

- *Formował stałą polską służbę dyplomatyczną.

Jego wysiłki reformatorskie spotkały się z opozycją zewnętrzną ze strony Prus, Imperium Habsburgów i Imperium Rosyjskiego, w których interesie leżało utrzymanie słabej pozycji Rzeczypospolitej; a także z opozycją wewnętrzną, głównie w kręgach konserwatywnej magnaterii. Reformatorskie działania króla doprowadziły do interwencji Rosji, rzekomo w obronie ustroju Rzeczypospolitej i praw dysydentów. W odpowiedzi na wkroczenie wojsk rosyjskich zawiązała się antykrólewska i antyrosyjska konfederacja Barze (1768–1772), co nasiliło kryzys w państwie.

Konfederacja barska 1768-1772

Utworzona w barze na Podolu 29 lutego 1768 roku konfederacja barska swoim zasięgiem objęła całą Rzeczpospolitą Obojga Narodów, a wymierzona była przeciw Rosji i jej ingerencji w sprawy państwa polsko-litewskiego oraz przeciw królowi Stanisławowi Augustowi, którego część szlachty uważała za narzędzie w rękach carycy Katarzyny II.

Celem konfederacji barskiej było zniesienie wszystkich ustaw od 1764r (zwłaszcza narzucanego przez Rosję na sejmie 1767-68 równouprawnienia dysydentów).

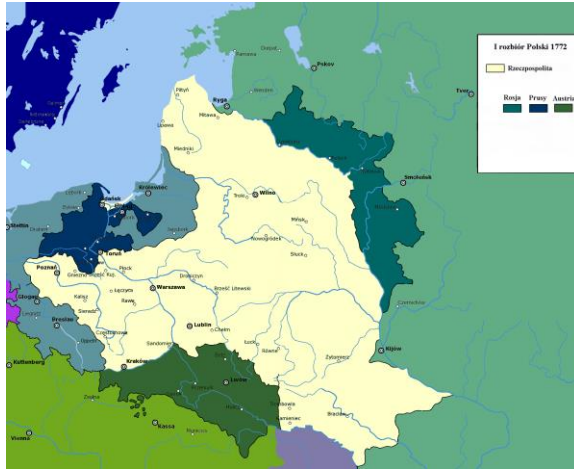
Stopniowo konfederacja rozprzestrzeniła się na cały kraj, powstało 66 lokalnych konfederacji, łącznie 100tyś. osób, ok. 500 bitew i potyczek z wojskami rosyjskimi.

W czteroletnich walkach konfederatów z wojskami rosyjskimi przeważały klęski, sukcesy były nieliczne.

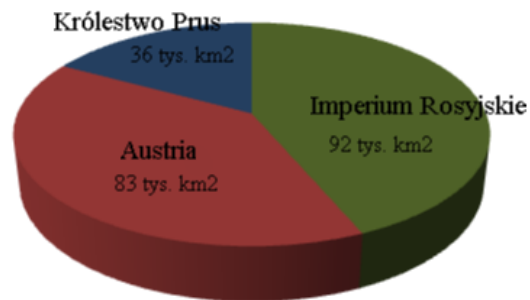
Sąsiednie mocarstwa wykorzystały konfederację barską, aby oskarżyć Polskę o anarchię i dokonać jej I rozbioru.

I rozbiór Polski 1772

Udział państw w
I rozbiórce Polski w 1772 roku

W wyniku I rozbioru Polski utraciliśmy 1/3 terytorium i więcej niż 1/3 ludności. Szczególnie dotkliwa był utrata Prus Królewskich oraz części Małopolski. Odcięcie Polski od morza oznaczało zahamowanie eksportu zboża przez Gdańsk.

W kraju stacjonowało wojsko rosyjskie, decydujący głos w sprawach państwowych należał do ambasadora rosyjskiego.

W takich okolicznościach coraz bardziej zdawano sobie sprawę z wad ustrojowych polsko-litewskiego państwa i coraz powszechniejsza była gotowość do przeprowadzenia zasadniczych zmian systemu władzy.

Sejm Czteroletni 1788-1792

W drugiej połowie lat 80. sytuacja międzynarodowa zmieniła się na korzyść Rzeczypospolitej i sprzyjała przeprowadzeniu reform w państwie. Rozbiorcy byli zaangażowani we własne sprawy wewnętrzne i nie byli zainteresowani ingerencją w sprawy Rzeczypospolitej. Wybuch wojny rosyjsko-tureckiej i włączenie się do niej Austrii sprawiły, że król Stanisław August Poniatowski postanowił wykorzystać tę sytuację do wzmocnienia swojej władzy i niezależności od Katarzyny II.

6 października 1788r. Stanisław August Poniatowski, za zgodą carycy Katarzyny II, zwołał sejm w Warszawie zwany Sejmem Wielkim, trwający 1792r. Sejm miał zatwierdzić sojusz polsko-rosyjski i włączenie się do wojny z Turcją. Tymczasem wśród zgromadzonej na Sejmie szlachty, zapanało pragnienie zerwania związków w Rosję.

Pierwszym krokiem była likwidacja Rady Nieustającej. Skonfederowany Sejm, w którym niemożliwe było zastosowanie liberum veto, rozpoczął realizację reform. Już pod koniec 1788 r. uchwalono powiększenie armii z ok. 20 do 100 tys. żołnierzy. Pod koniec kolejnego roku, ulicami Warszawy przeszła kilkutysięczna tzw. czarna procesja mieszczan, żądających zrównania w niektórych prawach ze szlachtą.

Podczas obrad Sejmu Wielkiego (Czteroletniego)

20 października 1788 – uchwalono zwiększenie liczby stałego wojska do 100 tys. żołnierzy

19 stycznia 1789 – zniesiono Radę Nieustającą

2 grudnia 1789 – czarna procesja w Warszawie

26 marca 1790 – uchwalono ustawę skarbową (zwaną podatkiem dochodowym dziesiątego grosza)

24 marca 1791 – uchwalono prawa o sejmikach

18 kwietnia 1791 – uchwalono prawa o miastach

Obrady Sejmu Czteroletniego zwanego Wielkim

Od grudnia 1790 projekt ustawy zasadniczej, czyli konstytucji w tajemnicy spotykali się i przygotowywali: Stanisław August Poniatowski, Stanisław Małachowski, Ignacy Potocki, Hugo Kołłątaj i inni przedstawiciele obozu reformatorskiego. Z czasem ich liczba sięgnęła 60 osób cieszących się wsparciem króla. Podczas spotkań zastanawiano się nad kształtem reformy, m.in. analizując konstytucję amerykańską i prace francuskiego Zgromadzenia Narodowego.

Ich działania przyspieszyło pogorszenie się sytuacji międzynarodowej. Wojna rosyjsko-turecka zbliżała się ku końcowi, a caryca Katarzyna II była coraz bardziej zaniepokojona rozwojem wypadków w Rzeczypospolitej. Przegłosowanie ustawy zmieniającej ustrój zaplanowano na okres tuż po Wielkanocy, gdy większość posłów wciąż przebywała w swoich oddalonych często o setki kilometrów dworach. W nocy 2 maja 1791 r. w Pałacu Radziwiłłowskim (obecnym prezydenckim) odczytano projekt ustawy. Tego samego dnia w domu ambasadora Rosji obradowali przeciwnicy reform.

W tym samym czasie przed Zamkiem Królewskim obstawionym przez dowodzone przez księcia Józefa Poniatowskiego oddziały garnizonu warszawskiego gromadził się rozentuzjasmowany tłum. Wśród niego, wieczorem, do pobliskiej katedry św. Jana przeszli posłowie na czele z marszałkiem Stanisławem Małachowskim, aby zaprzysiąc nową ustawę. Król do katedry z uwagi na bezpieczeństwo udał się łączącym ją z Zamkiem bezpośrednim przejściem.

Rankiem 3 maja 1791 r. po otwarciu obrad sejmowych odczytano odpowiednio dobrane depesze dyplomatyczne wskazujące, że Polsce grozi kolejny rozbiór. Ignacy Potocki zwrócił się do króla: „abyś nam odkrył widoki swoje ku ratowaniu ojczyzny”. Poniatowski odparł, że jest nim uchwalenie wielkiej reformy. Natychmiast przegłosowano uchwalenie Ustawy Rządowej. Król zaprzysiął konstytucję: „Przysięgłem Bogu, żałować tego nie będę”.

Konstytucja 3 maja 1791r

Konstytucja uchwalona 3 maja 1791 roku była ustawą regulującą ustrój prawny Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Została uchwalona na sejmie skonfederowanym (czyli nie obowiązywała na nim zasada „liberum veto”).

Powszechnie przyjmuje się, że Konstytucja 3 maja była pierwszą w Europie i drugą na świecie (po konstytucji amerykańskiej z 1787r) nowoczesną, spisaną konstytucją¹.

**KONSTYTUCJA
3 MAJA 1791 R.**

STANISŁAW MAŁACHOWSKI

KSIĄDZ HUGO KOŁŁĄTAJ

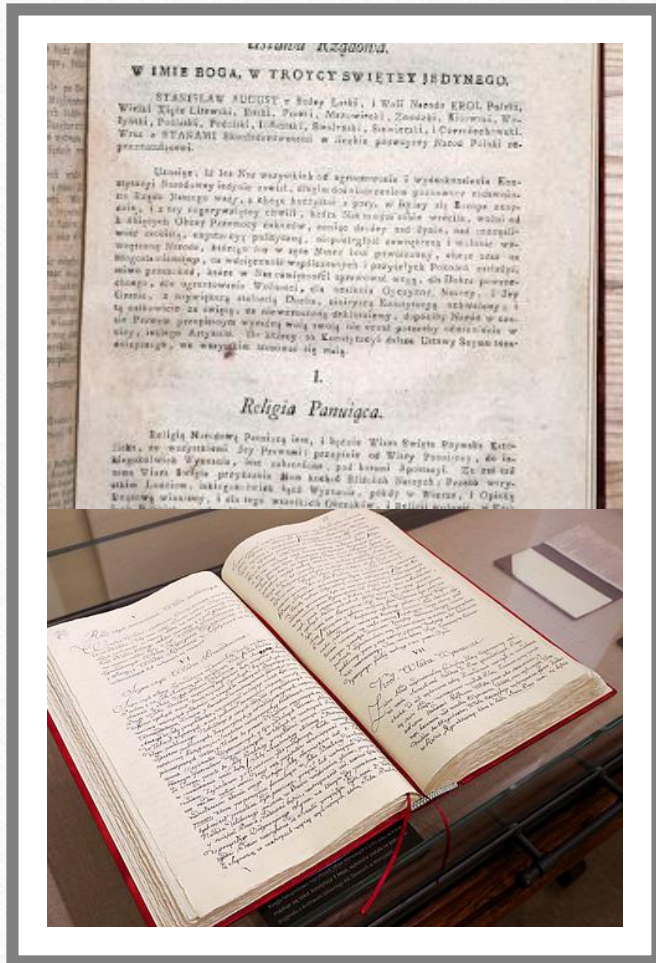
KRÓL STANISŁAW AUGUST

IGNACY POTOCKI

Twórcy Konstytucji

Najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja

- zniesienie wolnej elekcji i ustanowienie monarchii dziedzicznej
- zniesienie liberum veto, głosowano większością głosów
- ograniczono rolę senatu
- ograniczono odrębność Korony i wielkiego Księstwa Litewskiego
- dopuszczenie mieszczan do urzędów w państwie i zezwolenie im na nabywanie majątków ziemskich- pozbawienie szlachty prawa najwyższej zwierzchności nad poddanymi
- obietnica wzięcia chłopów pod opiekę państwa i prawa
- wprowadzono trójpodział władzy: na najwyższą ustawodawczą (sejm), wykonawczą (król i Straż Praw) i sądowniczą (niezależne sądy)

Dziękuję za uwagę.